

باستان بوده است، می‌توان یاد کرد (ص ۱۴۷-۱۴۸).

وجود ضرابخانه‌ای در پریم که در آن به ضرب سکه‌های سیمین می‌پرداختند (اعظمی، همانجا)، نشان از اهمیت اقتصادی آنجا در سده ۴ق دارد. نقش روی این سکه‌ها گویای آن است که باوندیان این دوره سیادت آل بویه را پذیرفته بودند و از شیعه امامیه نیز حمایت می‌کردند و مذهب تشیع در پریم رواج داشته، به طوری که مادر مجدالدوله بویه خواهر اسپهبد پریم بوده است (رشیدالدین، ۱/۹۰؛ مادلونگ، 216-217؛ نیز نک: اعظمی، ۵۴)؛ در عین حال، بنا بر سکه دیگری، در ۹۸۵/۳۷۵ اسپهبد شروین بن رستم نامی بدون پذیرش سیادت آل بویه بر پریم حکومت می‌کرد (مادلونگ، 217، حاشیه 1).

در پی استیلای قابوس بن وشمگیر بر طبرستان و گرگان به سبب جنگها و کشمکشهایی که میان وی و مجدالدوله بویه در گرفت، لشکریان وی انبارهای آذوقه و ذخایر پریم را غارت کردند و در نتیجه آنجا دچار قحطی و کمبود مواد غذایی گردید (عتبی، ۲۴۱؛ رشیدالدین، ۱۳۹/۱؛ ملحقات... ۱/۱۰؛ مرعشی، ۱۳۷، ۱۳۹-۱۴۰). با ظهور دولت سلجوقیان و استیلای طغرل سلجوقی (حک ۴۲۹-۴۵۵/۱۰۳۸-۱۰۶۳) بر طبرستان، نواحی مختلف این ولایت تحت حاکمیت سلجوقیان درآمد، اما پریم همچنان در دست خاندان باوندی باقی ماند (ملحقات، ۱/۲۶).

در ذیحجه ۴۷۳/مه ۱۰۸۱ حسن صباح به علت موقعیت سوق الجیشی قلعه و ناحیه کوهستانی پریم برای تبلیغ مذهب اسماعیلیه نزاری در میان مردمان شیعه مذهب این ناحیه، به پریم سفر کرد (جوینی، ۱۹۱/۳). سلطان محمد بن ملکشاه که از این خبر آگاه شد، از اسپهبد حسام‌الدوله شهریار (حک ۴۶۶-۵۰۴/ق ۱۰۷۴-۱۱۱۱ م) حاکم پریم خواست که برای سرکوب اسماعیلیان به خدمت او درآید (ملحقات، ۳۳/۱). حسام‌الدوله که از پیام او خشمناک شده بود، از فرمان او سر بر تافت؛ سلطان محمد نیز لشکری به تنبیه او گسیل داشت، اما حسام‌الدوله سپاه او را شکست داده، پراکنده کرد (همان، ۳۳/۱-۳۴؛ مرعشی، ۱۵۱-۱۵۲؛ بازورث، 28).

در ۴۸۶/ق ۱۰۹۳ در دوره دوم فرمانروایی باوندیان (اسپهبدیه) حسام‌الدوله پایتخت را از پریم به ساری منتقل کرد و پریم تنها به عنوان پایگاه نظامی درآمد (برزگر، ۲۵۷/۲) و از این تاریخ به بعد رونق و اهمیت پریم رو به زوال نهاد.

در ۵۲۱/ق ۱۱۲۷ زلزله‌ای شدید که در ناحیه هزار جریب روی داد، باعث ویرانی و کشته شدن اهالی پریم شد، به گونه‌ای که از این تاریخ به بعد پریم اهمیت گذشته خود را هیچ‌گاه بازیافت (امبرسز، ۱۴۱). افول نهایی پریم پس از زمین لرزه شدید ۷۰۰/ق ۱۳۰۱ م - که منجر به ویرانی بسیاری از نواحی جنوب مازندران شد - صورت گرفت (همو، ۱۴۶)؛ به گونه‌ای که در سده ۸/ق ۱۴ م حمدالله مستوفی از پریم به صورتی یاد کرده

است که نشان از عدم اهمیت آن دارد، چنان‌که در انضمام پریم به قومس یا به مازندران با شک و تردید یاد می‌کند (نک: ص ۱۶۲).

ماخذ: ابن اسفندیار، محمد، تاریخ طبرستان، به کوشش عباس اقبال آشتیانی، تهران، ۱۳۲۰ ش؛ ابن حوقل، محمد، صورة الارض، به کوشش کرامرس، لیدن، ۱۹۳۹ م؛ ابن فقیه، احمد، مختصر کتاب البلدان، به کوشش دخویه، لیدن، ۱۳۰۲/ق ۱۸۸۵ م؛ اصطخری، ابراهیم، مسالك الممالک، به کوشش دخویه، لیدن، ۱۸۷۰ م؛ اعظمی سنگسری، چراغعلی، «فریم پایگاه اسپهبدان باوندی کجاست؟»، بررسیهای تاریخی، تهران، ۱۳۵۱ ش، ص ۷، ۶؛ امبرسز، ن. ن. و ج. پ. ملویل، تاریخ زمین لرزه‌های ایران، ترجمه ابوالحسن رده، تهران، ۱۳۷۰ ش؛ اولیاءالله آملی، محمد، تاریخ رویان، به کوشش شکر فوشی، تهران، ۱۳۳۸ ش؛ بلاذری، احمد، فتوح البلدان، به کوشش عبدالله انیس طباع و عمر انیس طباع، بیروت، ۱۴۰۷/ق ۱۹۸۷ م؛ جوینی، عطاملک، تاریخ جهانگشای، به کوشش محمد قزوینی، لیدن، ۱۳۵۵/ق ۱۳۳۷ م؛ حدود العالم، به کوشش منوچهر ستوده، تهران، ۱۳۴۰ ش؛ حمدالله مستوفی، نزهة القلوب، به کوشش لسترچ، لیدن، ۱۳۳۱/ق ۱۹۱۳ م؛ رشیدالدین فضل‌الله، جامع التواریخ، به کوشش احمد آتش، تهران، ۱۳۶۲ ش؛ طبری، تاریخ، عتبی، محمد، تاریخ یمنی، ترجمه ناصر جرفادقانی، به کوشش جعفر شعار، تهران، ۱۳۵۷ ش؛ عسکری، علی بابا، بهشهر (شرف البلاد)، تهران، ۱۳۵۰ ش؛ مرعشی، ظهیرالدین، تاریخ طبرستان و رویان و مازندران، به کوشش عباس شایان، تهران، ۱۳۳۳ ش؛ ملحقات تاریخ طبرستان (نک: هد ابن اسفندیار)، نجفی، ناصر، بابک خرم‌دین، تهران، ۱۳۶۸ ش؛ تولدک، توذر، تاریخ ایرانیان و عربها در زمان ساسانیان، ترجمه عباس زریاب، تهران، ۱۳۵۸ ش؛ نیز:

Bosworth, C. E., «The Political and Dynastic History of the Iranian World (A. D. 1000-1217)», *The Cambridge History of Iran*, vol. V, ed. J. A. Boyle, Cambridge, 1968; Christensen, A., *L'Iran sous les Sassanides*, Copenhagen, 1936; Madelung, W., «The Minor Dynasties of Northern Iran», *The Cambridge History of Iran*, vol. IV, ed. R. N. Frye, Cambridge, 1975.

پریم^۱، یا تبریم، جزیره‌ای آتشفشانی در تنگه باب المندب در جمهوری یمن. این جزیره با ۱۳ کمه^۲ وسعت در جنوب غربی شبه جزیره عربستان و در باریک‌ترین بخش تنگه باب المندب میان دو کشور یمن و جیبوتی به فاصله حدود ۴ کمه از ساحل یمن و حدود ۲۸ کمه از ساحل جیبوتی جای دارد. بیشترین درازای آن حدود ۹ کمه و میانگین پهنای آن حدود ۳ کمه است (کلمبیا^۳؛ انکار تا^۴؛ «فرهنگ...»^۵، XX/107؛ (دائرة المعارف...»^۶، III/1446).

این جزیره از دیرباز شناخته شده بود و در برخی منابع کهن از آن با نام «دیودوس» نام برده شده است (نک: پلینی، II/468، 469؛ شوف، 114). در بیشتر متون عربی از این جزیره با نام جزیره «میون» یاد شده است (نک: تیبیس، 421؛ ترسیسی، ۴۶۰).

با گسترش نفوذ پرتغالیها در سواحل جنوبی شبه جزیره عربستان، این جزیره در ۹۱۹/ق ۱۵۱۳ م به تصرف آنها درآمد. هلندیها هم که در اوایل سده ۱۶/ق ۱۶۱۱ م به سواحل جنوبی یمن راه یافته بودند، برخی در پریم اقامت گزیدند (ماکرو، ۲۰-۲۱، ۳۱).

این جزیره در سده ۱۲/ق ۱۸ م چندین بار به تصرف فرانسه و انگلیس درآمد، تا سرانجام در ۱۲۷۳/ق ۱۸۵۷ م انگلیسیها که از نفوذ هر چه بیشتر

1. Perin 2. The Columbia... 3. Encarta... 4. The Imperial... 5. Encyclopedia...

دائرة المعارف بزرگ اسلامی، جلد نهم، تهران، ۱۳۸۳.